

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора,
професора кафедри соціальної роботи та реабілітації
Національного університету біоресурсів та природокористування України
Сопівника Руслана Васильовича на дисертаційне дослідження
ЧЕРВОНОГО Сергія Олександровича на тему: «Формування управлінської
компетентності командирів танкових підрозділів у вищих військових
навчальних закладах у процесі професійної підготовки», подане на здобуття
ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за
спеціалізаціями)», галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними напрямами розвитку науки

Розвиток сучасної системи професійної військової освіти є одним із визначальних чинників забезпечення обороноздатності держави, формування професійного офіцерського корпусу та реалізації стратегічного курсу України на інтеграцію до євроатлантичного безпекового простору. У цих умовах особливого значення набуває вдосконалення змісту й технологій професійної підготовки майбутніх офіцерів, здатних ефективно виконувати управлінські функції в умовах високої інтенсивності сучасних бойових дій.

Актуальність дисертаційної роботи С. О. Червоного визначається тим, що вона присвячена дослідженню однієї з найскладніших проблем сучасної професійної педагогіки – формуванню управлінської компетентності командирів танкових підрозділів як інтегральної професійної якості, що забезпечує ефективність командирської діяльності, прийняття управлінських рішень, організацію взаємодії особового складу, лідерство та відповідальність за виконання бойових завдань. Важливо зазначити, що проблема управлінської компетентності військових фахівців перебуває на стику кількох галузей наукового знання: професійної педагогіки, психології управління, військової педагогіки, теорії менеджменту, військового лідерства та освітніх вимірювань. Саме міждисциплінарний характер дослідження значною мірою визначає його наукову цінність.

Необхідність проведення такого дослідження зумовлена низкою об'єктивних чинників. З одного боку, сучасна система військової освіти перебуває на етапі глибокої трансформації, пов'язаної із впровадженням компетентнісної моделі навчання, цифровізацією освітнього процесу, оновленням освітніх програм та переходом до стандартів НАТО. З іншого боку, досвід ведення бойових дій свідчить, що саме рівень управлінської підготовленості молодших командирів значною мірою визначає ефективність функціонування військових підрозділів у складних і швидкоплинних умовах сучасного бою. Таким чином, дисертаційне дослідження повністю відповідає сучасним тенденціям розвитку професійної освіти, військової педагогіки та теорії управління, а його результати мають важливе значення для подальшого наукового обґрунтування модернізації системи підготовки офіцерських кадрів в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана в руслі сучасних державних пріоритетів розвитку освіти, науки та сектору безпеки й оборони України. Її тематика безпосередньо відповідає стратегічним напрямам реформування системи професійної військової освіти, визначеним у нормативно-правових документах України та міжнародних рекомендаціях щодо розвитку Professional Military Education.

Дисертація органічно пов'язана з науковими дослідженнями, що виконуються у Державному біотехнологічному університеті в межах розвитку компетентнісної парадигми професійної освіти, цифрової трансформації освітнього процесу та вдосконалення технологій підготовки управлінських кадрів. Насамперед, дослідження виконано в межах науково-дослідної тематики кафедр ДБТУ: менеджменту, бізнесу і адміністрування - «Стратегічні засади розвитку систем управління інноваційно-інвестиційною та господарською діяльністю суб'єктів господарської діяльності (фундаментальна)» (№ держреєстрації 0122U201108); ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін - «Образ майбутнього: завдання дослідження перспектив розвитку суспільства постмодерну» (№ держреєстрації 0123U101715).

Автор є співвиконавцем наукового проєкту прикладного дослідження з державного фінансування МОН № 3-26-27 БО «SMART-освітня технологія формування управлінської компетентності командирів танкових підрозділів у професійній підготовці за стандартами НАТО» (Державний реєстраційний номер: 0126U000996).

Особливу увагу слід звернути на те, що автор не обмежився аналізом національної нормативної бази, а широко використав положення міжнародних програм NATO DEEP, концепції Professional Military Education, доктринальних документів НАТО та сучасних моделей військового лідерства, що значно розширює науковий горизонт проведеного дослідження. Червоний С.О. є співвиконавцем господарського договору № 4-26 ДП між Державним біотехнологічним університетом та Приватним акціонерним товариством «Чугуївський агротехсервіс» за темою: «Надання науково-практичних послуг з комплексного науково-методичного забезпечення управління аграрним бізнесом на основі удосконалення господарського механізму, цифрового бухгалтерського обліку та формування управлінської компетентності керівників структурних підрозділів».

Отже, дисертаційна робота має чітко виражений міжгалузевий характер, перебуває у площині виконання державних програм реформування військової освіти та відповідає актуальним напрямам розвитку педагогічної науки.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Аналіз змісту дисертації дає підстави стверджувати, що автором отримано низку наукових результатів, які мають самостійний характер і становлять суттєвий внесок у розвиток теорії професійної освіти. Передусім

заслуговує на високу оцінку здійснений автором комплексний аналіз теоретичних засад формування управлінської компетентності майбутніх командирів танкових підрозділів. На його основі уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження, конкретизовано зміст поняття «управлінська компетентність командира танкового підрозділу» та визначено її структурні компоненти.

Вагомим результатом є розроблення нормативно-доктринальної моделі управлінської компетентності, побудованої на інтеграції вимог національних військових документів і стандартів НАТО. Такий підхід дозволив авторові сформулювати сучасну концепцію професійної підготовки майбутніх командирів, адаптовану до умов функціонування Збройних Сил України.

До безперечних наукових здобутків слід віднести також створення педагогічної моделі формування управлінської компетентності, визначення педагогічних умов її реалізації, розроблення системи критеріїв, показників і рівнів сформованості, а також методики комплексної діагностики результатів навчання. Науково цінним є й проведений педагогічний експеримент, результати якого підтвердили ефективність запропонованої автором моделі та доцільність її впровадження у практику професійної підготовки майбутніх офіцерів.

Нові факти, одержані здобувачем

До нових наукових результатів, отриманих автором, належать:

- теоретичне обґрунтування сучасної структури управлінської компетентності командира танкового підрозділу з урахуванням вимог компетентнісної моделі військової освіти;
- побудова нормативно-доктринальної рамки професійної підготовки майбутніх командирів на основі інтеграції українських нормативних документів та доктрин НАТО;
- розроблення комплексної моделі педагогічного формування управлінської компетентності, що поєднує змістовий, технологічний, діагностичний та результативний компоненти;
- створення інтегрованої методики оцінювання рівня сформованості управлінської компетентності із використанням системи критеріїв, експертних оцінок та інтегрального показника;
- експериментальне підтвердження педагогічної ефективності запропонованої моделі та визначених педагогічних умов її реалізації;
- розроблення практичних рекомендацій щодо модернізації професійної підготовки майбутніх командирів танкових підрозділів відповідно до сучасних вимог професійної військової освіти.

Наведені результати характеризуються належним рівнем наукової новизни, мають самостійний характер і становлять вагомий внесок у розвиток теорії професійної освіти, військової педагогіки та методики професійної підготовки офіцерських кадрів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Оцінюючи дисертаційну роботу С. О. Червоного в цілому, слід відзначити високий рівень обґрунтованості сформульованих наукових положень, висновків і практичних рекомендацій. Досягнуті результати є логічним наслідком комплексного теоретичного аналізу проблеми та проведеного автором педагогічного експерименту.

Методологічну основу дослідження становить сукупність взаємопов'язаних наукових підходів, серед яких провідне місце посідають компетентнісний, системний, діяльнісний, особистісно орієнтований, аксіологічний та інтегративний підходи. Їх комплексне використання забезпечило всебічне дослідження процесу формування управлінської компетентності майбутніх командирів танкових підрозділів та дозволило побудувати цілісну педагогічну модель професійної підготовки.

Позитивної оцінки заслуговує логіка наукового пошуку, відповідно до якої автор послідовно переходить від аналізу сучасного стану проблеми до теоретичного обґрунтування концептуальних положень, проєктування авторської моделі, визначення педагогічних умов її реалізації та експериментальної перевірки ефективності. Переконливість отриманих результатів забезпечується використанням широкої джерельної бази, яка охоплює фундаментальні праці з педагогіки, психології, теорії управління, військової освіти, а також нормативно-правові акти України, доктринальні документи НАТО та міжнародні рекомендації щодо розвитку професійної військової освіти.

Важливою перевагою дисертації є застосування сучасного діагностичного інструментарію оцінювання управлінської компетентності курсантів. Автором обґрунтовано систему критеріїв, показників та рівнів сформованості компетентності, що дозволило здійснити комплексний аналіз результативності експериментальної роботи. Використання методів математичної статистики забезпечило належний рівень достовірності одержаних експериментальних даних та підтвердило ефективність запропонованої педагогічної моделі. Заслуговує на схвалення прагнення автора забезпечити практичну верифікацію отриманих результатів шляхом їх апробації в освітньому процесі закладів вищої військової освіти. Це свідчить про прикладну спрямованість дослідження та реальну можливість використання його результатів у практиці професійної підготовки офіцерських кадрів.

Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи є достатньо аргументованими, внутрішньо узгодженими, достовірними й відповідають сучасним вимогам до наукових досліджень у галузі професійної освіти.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів

Наукове значення дисертації полягає у розвитку теоретико-методологічних засад професійної освіти майбутніх військових фахівців та поглибленні сучасних уявлень про сутність управлінської компетентності офіцера тактичної ланки. Важливим науковим здобутком автора є інтеграція

сучасних педагогічних концепцій із положеннями військової науки та міжнародними стандартами професійної військової освіти. Такий підхід дозволив сформулювати цілісну концепцію управлінської підготовки майбутніх командирів танкових підрозділів, яка відповідає сучасним тенденціям розвитку освіти й вимогам сектору безпеки та оборони.

Безперечною перевагою дисертації є її міждисциплінарний характер. Результати дослідження можуть бути використані не лише у педагогіці професійної освіти, але й у військовій педагогіці, психології управління, теорії військового лідерства, освітньому менеджменті та системі професійної військової освіти.

Практична значущість роботи полягає насамперед у створенні завершеного навчально-методичного комплексу, що забезпечує реалізацію авторської педагогічної моделі. Розроблені методичні матеріали, діагностичні інструменти, навчальні кейси, сценарії тактичних вправ, модулі професійної підготовки та рекомендації щодо оцінювання сформованості управлінської компетентності можуть бути безпосередньо використані у діяльності закладів вищої військової освіти.

Окремої уваги заслуговує запропонований автором інструментарій педагогічного моніторингу, який забезпечує можливість системного оцінювання професійного розвитку курсантів та об'єктивного визначення рівня сформованості їх управлінської компетентності.

Практичне значення роботи посилюється тим, що її результати можуть бути використані під час розроблення нових освітньо-професійних програм, удосконалення освітніх компонентів, підготовки навчально-методичного забезпечення, організації підвищення кваліфікації офіцерського складу, а також у процесі акредитації освітніх програм військового спрямування.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Наукові результати дисертаційної роботи доцільно рекомендувати до широкого використання у системі професійної військової освіти України. Передусім запропонована автором педагогічна модель може бути впроваджена в освітній процес закладів вищої військової освіти під час підготовки офіцерів тактичної ланки, а також використана під час перегляду стандартів вищої військової освіти, освітньо-професійних програм та робочих програм навчальних дисциплін.

Практичний інтерес становить авторська система критеріїв і показників оцінювання управлінської компетентності, яка може застосовуватися під час проведення поточного, підсумкового та кваліфікаційного оцінювання результатів навчання курсантів, а також у системі внутрішнього забезпечення якості освіти. Доцільним є також використання матеріалів дисертації у діяльності центрів підготовки й перепідготовки офіцерських кадрів, під час розроблення програм післядипломної освіти, курсів професійного розвитку, тренінгів із військового управління та програм підготовки резерву керівного складу. Крім того, результати дослідження можуть бути використані у

подальших наукових дослідженнях, присвячених розвитку професійної компетентності військовослужбовців, цифровізації військової освіти, удосконаленню технологій командирської підготовки, формуванню лідерських якостей офіцерів та розвитку сучасної системи Professional Military Education в Україні.

- З огляду на актуальність отриманих результатів доцільно рекомендувати авторові продовжити дослідження у напрямі розроблення методик формування управлінської компетентності командирів оперативного й оперативно-тактичного рівнів, а також створення цифрових адаптивних систем оцінювання професійної готовності військових фахівців.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертаційна робота С. О. Червоного є самостійним, цілісним і завершеним науковим дослідженням, виконаним відповідно до сучасних вимог, що висуваються до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії. Структура дисертації є логічною, добре продуманою та відображає внутрішню послідовність наукового пошуку. Усі структурні елементи роботи взаємопов'язані, підпорядковані досягненню поставленої мети та забезпечують комплексне розкриття предмета дослідження.

У вступі належним чином обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методологічні засади, наукову новизну, практичне значення та наведено відомості щодо апробації результатів дослідження. Теоретичний розділ характеризується достатньою глибиною аналізу сучасних наукових джерел. Автор демонструє високий рівень обізнаності із сучасними тенденціями розвитку професійної освіти, військової педагогіки, теорії управління та міжнародного досвіду професійної військової освіти. Особливий інтерес становить розроблена автором педагогічна модель формування управлінської компетентності, яка має завершену структуру, ґрунтується на сучасних педагогічних концепціях і забезпечує цілісність процесу професійної підготовки майбутніх командирів танкових підрозділів. Експериментальна частина дослідження логічно пов'язана з теоретичними положеннями дисертації та переконливо підтверджує ефективність запропонованих педагогічних рішень. Отримані результати належним чином проаналізовано, інтерпретовано та узагальнено.

Загалом зміст дисертації свідчить про сформованість у здобувача високого рівня наукової культури, володіння сучасною методологією педагогічного дослідження, уміння комплексно аналізувати складні педагогічні явища та обґрунтовувати власні наукові висновки.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

Основні результати дисертаційної роботи достатньою мірою відображені у наукових публікаціях автора. Основний зміст та результати проведеного дослідження відображено у 20 наукових та навчально-методичних публікаціях (з яких 6 одноосібних); у тому числі: 2 публікації у

наукових виданнях, що індексуються у міжнародній наукометричній базі Scopus, 4 статті у фахових наукових виданнях України, 1 розділ у закордонній колективній монографії, 2 публікації у міжнародних наукових виданнях, 8 публікацій апробаційного характеру (матеріали та тези міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій), а також 3 публікації, що додатково відображають наукові результати дослідження. Публікації охоплюють усі основні напрями проведеного дослідження: теоретико-методологічні засади формування управлінської компетентності, педагогічне моделювання, цифровізацію професійної підготовки, методичне забезпечення освітнього процесу, експериментальну перевірку ефективності авторської моделі та проблеми впровадження стандартів НАТО у систему військової освіти України. Аналіз змісту наукових праць дає підстави зробити висновок, що основні положення дисертації отримали належне наукове висвітлення, відповідають змісту дисертаційного дослідження та відображають особистий внесок автора у розроблення зазначеної проблематики. Результати дослідження пройшли належну апробацію на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Таким чином, вимоги щодо апробації та оприлюднення основних результатів дисертаційного дослідження можна вважати повністю виконаними.

Відсутність порушень академічної доброчесності

Під час аналізу дисертаційної роботи не виявлено ознак порушення принципів академічної доброчесності. У роботі простежується коректне використання результатів досліджень інших учених із належним посиланням на відповідні джерела. Автор чітко відмежовує власні наукові положення від результатів попередніх досліджень, що свідчить про дотримання вимог академічної етики.

Наукова новизна сформульованих положень підтверджується змістом дисертації, а їх апробація у фахових виданнях та наукових конференціях забезпечує відкритість і прозорість результатів дослідження. Підстав для сумніву щодо самостійності виконання роботи або неправомірного використання результатів інших авторів під час ознайомлення з дисертацією не встановлено.

Дискусійні питання та зауваження до змісту дисертації

Високо оцінюючи науковий рівень дисертаційного дослідження, вважаємо за доцільне висловити окремі міркування та рекомендації, що мають переважно дискусійний характер і можуть бути враховані автором у подальшій науковій роботі.

Перше. У роботі детально розроблено структуру управлінської компетентності майбутнього командира танкового підрозділу. Разом із тим окремі структурні компоненти частково перетинаються між собою за змістом, що потребує більш чіткого визначення їх функціональних меж та механізмів взаємодії.

Друге. Автор запропонував достатньо ґрунтовний діагностичний інструментарій оцінювання управлінської компетентності. Водночас у дисертації доцільно було б детальніше обґрунтувати психометричні характеристики запропонованих діагностичних засобів, зокрема показники валідності, надійності та відтворюваності результатів.

Третє. У роботі значну увагу приділено педагогічному експерименту. Водночас більш детальне висвітлення характеристик вибірки, критеріїв її формування та процедури експериментального контролю сприяло б підвищенню відтворюваності отриманих результатів.

Четверте. Доцільним було б розширити аналіз чинників, які можуть впливати на ефективність формування управлінської компетентності під час проходження курсантами практичної підготовки безпосередньо у військах.

П'яте. У перспективі заслуговує на увагу дослідження можливостей використання адаптивних цифрових платформ, систем підтримки прийняття рішень, технологій штучного інтелекту та імітаційного моделювання як інструментів розвитку управлінської компетентності майбутніх офіцерів.

Шосте. Подальшого розвитку потребує питання формування системи безперервного розвитку управлінської компетентності офіцера на різних етапах військової кар'єри, починаючи з навчання у закладі вищої військової освіти й завершуючи підготовкою офіцерів оперативного та стратегічного рівнів.

Зазначені зауваження мають рекомендаційний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації та, навпаки, визначають перспективні напрями подальших наукових досліджень автора.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Червоного Сергія Олександровича на тему «Формування управлінської компетентності командирів танкових підрозділів у вищих військових навчальних закладах у процесі професійної підготовки» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому на належному теоретико-методологічному рівні розв'язано актуальне науково-практичне завдання, що має істотне значення для розвитку теорії професійної освіти, військової педагогіки та сучасної системи професійної військової освіти України.

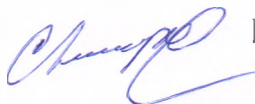
Наукові результати дослідження характеризуються новизною, внутрішньою логічністю, достатнім рівнем обґрунтованості та достовірності. Запропоновані автором наукові положення мають вагоме теоретичне значення, а розроблені педагогічні моделі, методичні рекомендації та діагностичний інструментарій становлять практичний інтерес для закладів вищої військової освіти, органів військового управління та системи професійної військової освіти загалом.

За актуальністю теми, рівнем наукової новизни, теоретичною та практичною цінністю, методологічною обґрунтованістю, повнотою викладу результатів дослідження дисертація відповідає встановленим вимогам до дисертаційних робіт затвердженим наказом Міністерства освіти і науки

України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами) та пп. 6–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Кабінетом Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор, Червоний Сергій Олександрович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та реабілітації
Національного університету біоресурсів
та природокористування України

 Руслан СОПІВНИК

*Згідно з завіренню
Директора з науково-
педагогічної роботи
та інформаційної трансформації*



 О.Мазунова